

Aan de slag met spreektaal in een oefenkans: Tips & tricks om mee te nemen uit de workshop

Hoe kunnen we met onze oefenkans een brug vormen tussen het Nederlands dat mensen leren op school en het Nederlands in de buitenwereld?

- Gebruik zo veel mogelijk authentiek maar duidelijk gearticuleerd taalgebruik.
- Spreek niet te snel.
- MAAR: stel je deelnemers ook bloot aan de typische “deleties”: **da’s** i.p.v. **dat is**, **tis** i.p.v. **het is**, **goe** i.p.v. **goed**, **nie** i.p.v. **niet** enz. Zo wennen ze hier ook aan.
- Spreektaal en klare taal hoeven niet tegenstrijdig te zijn.
- Formuleer dingen af en toe op twee verschillende manieren, meteen na elkaar. Bijvoorbeeld: *Zet u! Ga zitten!* Zo begrijpen ze dat deze twee formules of woorden hetzelfde betekenen.
- Gebruik veel mimiek en gebaren, toon de “emoties” die bij een formule horen (enthousiasme, verbazing, bewondering, empathie...)
- Durf de hogere niveaus ook eens bloot te stellen aan moeilijkere maar frequent gebruikte formules, zoals “ziedetzitten?”, “dat hoort erbij, he”, “dat meent ge nie” ...
- Voor docenten is het soms oppassen voor “beroepsmisvorming”. Spreek in een oefenkans natuurlijk(er), toon jezelf ook een beetje zoals je zou spreken met collega’s of vrienden.

Spreektaal leer je het beste in een context en op een spontane manier. We zullen tijdens onze oefenkans dus vooral terloops informele taal aanbrengen, door authentiek te spreken, door spontaan te reageren, door onszelf te zijn. Maar je kan ook op voorhand eens nadenken welke formules je zeker wil meegeven aan je deelnemers. Denk aan: de begroetingen, typische spontane reacties, kleine woordjes zoals “amai”, blootstelling aan “ge” en “gij” ...

Enkele voorbeeldjes:

- *Doe maar, zeg maar, kies maar ...*
- *Doe maar op uw gemak*
- *Da’s nie erg.*
- *Zet u!*
- *Nog een koekske?*
- *Aiaiai, ik heb gesmost.*
- *Hebt ge ne stylo bij?*

Het is niet nodig spreektaalelementen altijd expliciet uit te leggen. Doe dat vooral als je ziet dat je deelnemers het niet begrijpen. Het voornaamste is **terugkerende blootstelling**. Vaak zullen ze uit de context of uit je mimiek en gebaren kunnen afleiden wat je zegt, of zullen ze de link leggen met iets wat ze in het echte leven hebben gehoord.

En jij, Meryem, vindt jij koken plezant? Kookt jij graag?

Oefenkansen zijn de uitgelezen kans om te ontdekken:

- Hoe mensen elkaar begroeten en tot ziens zeggen
- Hoe mensen spontaan reageren
 - o Hoe we verrassing, empathie, bewondering, medeleven tonen
 - *Allee jong*
 - *Da zal wel! / Da kan ik mij voorstellen*
 - *Amai*
 - *Goed bezig!*
 - *Ocharme*
 - *Oekommet?*
 - *Och zie...!* (schattige foto kinderen)
 - *Oh, da's schoon!*
- Welke formules typisch zijn voor een bepaalde activiteit. Bijvoorbeeld:
 - Koken: *Amai, da's lekker! / Ik moet altijd bleiten van ajuinen.*
 - Spelletje spelen: *'t is aan u, niet trichen he! Lap, ik heb geen chance vandaag.*
 - Sporten: *Amai, gij hebt een goede conditie! Amai, gij zijt flexibel!*

Een typisch aspect van onze spreektaal is het gebruik van Franse woorden => alomtegenwoordig maar heel moeilijk voor mensen die geen kennis van het Frans hebben => dus zeker waardevol om te delen

- Ça va?
- Ne camion, een camionette
- De chauffage
- Chance
- ...

(Voor meer inspiratie: check ons e-book "Snapt ge?")

Spreektaal is heel vluchtig, probeer het vast te leggen en een context te geven.

Leg belangrijke nieuwe elementen, woorden en formules vast, geef ze in 1 of andere vorm mee aan je deelnemers.

Hoe? In de ideale situatie: met uitspraak + visuele ondersteuning + voorbeeld of context

Whatsapp kan heel handig zijn => je kan de uitspraak opnemen, je kan een afbeelding of meme toevoegen

Als je zelf geen Whatsapp hebt, misschien een van je deelnemers wel?

Hoe kan ik uitleggen wat tussentaal is?

Uitleggen wat Vlaamse tussentaal of informele omgangstaal is, is niet altijd zinvol. Vaak is het genoeg om te zeggen dat iets informeel is, of iets wat we met vrienden en directe collega's gebruiken, maar niet in officiële situaties.

Maar als je het toch wil doen, kan je de metafoor van een cocktail (of mocktail 🍹) gebruiken. En dan kan je ook uitleggen dat bij sommige mensen de cocktail “straffer” is dan bij anderen.

Vraag uit de groep: ik zie dat mensen informele dingen oppikken en dan ook op minder gepaste momenten gebruiken. Hoe maak je duidelijk dat er verschillende registers zijn?

- ⇒ Maak eens een voorbeelddialoogje of video'tje met twee “versies” van jezelf
- ⇒ Oefening met een tabel met twee kolommen. (zie onder)
- ⇒ Wees hierin ook niet te streng. Vergeet niet: deze mensen zitten in een leerproces en het is al een grote prestatie dat ze dingen oppikken uit het dagelijkse leven!

Welke informele taal?

Het heeft geen zin om jezelf te forceren om dingen te zeggen die je in het echte leven nooit gebruikt. Jongeren spreken anders dan ouderen, Antwerpenaren spreken anders dan Limburgers. Het is meer dan normaal dat verschillende begeleiders anders spreken.

Wees je er wel van bewust en leg niet te veel nadruk op dingen die niet iedereen gebruikt of die niet aansluiten bij de “identiteit” van je deelnemer. Bv. Heb je een jongere deelnemer, focus als oudere begeleider dan niet te veel op woorden als “kabas, talloor, leer (ladder)” (tenzij je bv. weet dat ze in de ouderenzorg werken) enz. Bv. Ben je een vrouw, focus met een mannelijke deelnemer dan niet te veel op typisch vrouwelijke formuleringen.

Ben je geen dialectspreker, doe dan ook niet alsof. Kennismaken met tussentaal is al een waardevolle opstap naar begrijpen van dialect. Bijvoorbeeld, begrijpen wat “zijt gij” of “zijdegij” is, helpt om dezelfde formules ook in de verschillende dialecten en lokale accenten te begrijpen.

Vraag uit de groep: Wat met beeldende taal of niet-transparante uitdrukkingen? (heel aanwezig in spreektaal)

Wat met formules als “zie je het zitten”, “ik hou mijn hart vast”...

Deze formules zijn lastig, maar voor de hogere niveaus echt wel heel belangrijk! Dus als je deelnemers al een beetje gevorderd zijn, breng ze dan zeker aan als een situatie ertoe leidt.

Andere voorbeelden:

Ziet da ge ...

Dat hoort erbij!

Het is goed om voor dit soort formules enkele (liefst meerdere) vaste voorbeelden achter de hand te hebben. Bijvoorbeeld:

Als je een kleine baby hebt, slaap je niet veel. Dat hoort erbij!
Ziet da ge uw fiets goed op slot doet!

Aandachtspunt: Pas op voor je eigen attitude!

- Vermijd formuleringen zoals “in het mooi Nederlands” => je impliceert dat spreektaal niet mooi is
- Vermijd de indruk te geven dat Standaardnederlands en informele taal twee totaal verschillende talen zijn, of dat dialect een onoverkomelijk obstakel is. Zo creëer of versterk je een vals gevoel van machteloosheid
- Deel vooral je liefde en je enthousiasme voor taal, benadruk gelijkenissen met wat ze hebben geleerd op school

Een oefenkans is geen les: laat het gesprek je verrassen en volg de interesses van de groep

Bereid voor je sessies vooral ‘triggers’ voor – foto’s, thema’s, vragen, eigen voorbeelden: maar het verloop van je sessie hoeft niet vast te liggen – laat het los en kijk waar de conversatie naartoe leidt, zo speel je in op de echte interesses van je deelnemers.

Laat hen ook foto’s tonen of dingen aanbrengen.

Noteer op enkele momenten doorheen de sessie de woorden en formules die interessant of belangrijk waren in de recente discussie.

Hou een aantal vragen of “subthema’s” achter de hand voor als het gesprek stilvalt.

Ga op zoek naar wat ons verbindt: alledaagse thema’s zoals geboorte, slaap, te laat zijn, gasten ontvangen, de kinderen, eten, muziek, dingen zelf maken of kopen, dingen repareren ...

Durf terug te komen op situaties of de interessantste stukjes uit de discussie. => je kan interessante formules en woorden noteren voor de groep. Je kan een kort dialoogje samen uitschrijven.

Vraag uit de groep: Is het interessant om een gesprek te hebben over informele taal vs standaardtaal?

Laten vergelijken met moedertaal kan heel interessant zijn, vooral voor Arabischsprekenden (gelijkaardige situatie), maar pas op: voor sommige talen is het verschil tussen officiële taal en spreektaal veel minder groot.

Het is ook niet voor iedereen duidelijk dat er verschillen zijn tussen verschillende taalregisters.

Iets om over na te denken: Welke formules leer je de mensen aan? Met heel schoolse, klassieke formules plaatsen we mensen misschien te veel in het hokje van een “arme buitenstaander”. Misschien kunnen we hen met andere formules zich meer als een “insider”, als “een van ons” laten positioneren.

- Sorry, dat was te rap. Zeg dat nog eens.
- Ik snap het niet.
- Ik ben niet mee.
- Ah oké, ik snap het.

Vs.

Kan je dat herhalen?

Kan je een beetje langzamer spreken?

⇒ Ik heb geen antwoord op deze vraag, maar ik vind het een interessante vraag.

Voorbeelden van werkvormen en thema's

1) Je mening geven over een activiteit (plezant of niet?)

- a. Leg de foto's op tafel – laat hen de activiteiten benoemen
- b. Lees samen de zinnen en probeer ze te koppelen aan de juiste smiley
- c. Lees de zinnen nog een keer samen – met expressie! Zodat ze goed begrijpen wat de emotie is / wat het ritme en de toon van de zin is
- d. Start de conversatie: vindt gij dat tof? / Welke activiteit vindt gij plezant? Wat doet gij graag?
- e. Betrek andere mensen, of geen ook je persoonlijke gevoel (kort)
- f. Stel extra vragen
 - i. Is er een schone speeltuin bij u in de buurt?
 - ii. Wat hebt ge nodig voor deze activiteit (Teken + benoem)
 - iii. Doet ge dat vaak/dikwijls?
 - iv. Waar? Met wie?

2) Spreekoefening rond typische informele adjectieven (zot, plezant, degoutant, schoon, ambetant, zalig)

- a. Leg de 6 foto's op tafel.
- b. Lees samen de 6 woorden. Probeer samen de woorden aan de juiste foto's te koppelen.

- c. Bereid enkele zinnestjes/voorbeelden of andere foto's voor. Link deze samen aan het juiste adjectief.
- d. Begin daarna de conversatie. Enkele vragen die je kunt stellen:
 - i. Wat vinden jullie plezant, tof, degoutant, zot, schoon, ambetant ... in België?
 - ii. Welke muziek vinden jullie schoon?
 - iii. Is er veel ambetant lawaai in jullie buurt? Van wat?
 - iv. Wat vinden jullie kinderen plezant? En, vind jij dat ook plezant, of niet?

3) Een kleine activiteit met een beetje spreektaal tussendoor kan ook.

- a. Bijvoorbeeld: aan het begin van een sessie:
 - i. Hoe voelt ge u? (zie foto's)
 - 1. Ik ben in form
 - 2. Ça va
 - 3. Ik ben een beetje moe.
 - 4. Ik ben kapot.
 - a. Vraag door: Hoe komt het? (Oekommet?)
 - b. Met beginners: geef suggesties (niet goe geslapen?)
 - ii. Als je activiteit afloopt rond de middag.
 - 1. Ik heb honger... Jullie ook?
 - 2. Waar hebben jullie goesting in? Ik heb goesting in ...
 - 3. (toon foto)

4) Voorbeeld: conversatietafel rond thema "te laat zijn"

- a. Je kan starten met video taalrap ([Video Antwerps "Te laat" - YouTube](#)) en samen de formules verkennen
- b. Belangrijke zinnestjes:
 - i. Sorry dat ik te laat ben.
 - ii. Da's niet erg. / 't is niks.
 - iii. Hoe komt het?
 - iv. Doe maar op uw gemak...
- c. Exploreer samen redenen waarom we soms te laat zijn. Houd ook zelf enkele voorbeelden uit je eigen leven achter de hand.
 - i. De bus is vaak te laat. – Oh, da's ambetant.
 - ii. Sinds ik kinderen heb, is het een ramp. Ons klein mannen (mijn kinderen) zijn zo langzaam 's morgens. Is dat bij jullie/ulle ook zo?
 - iii. Ik heb me overslapen.
 - iv. Ik ben iets vergeten. => Wat? Mondmasker, portefeuille, papieren, ...
 - v. Het was heel druk op de weg.
- d. Is het in jullie land belangrijk om op tijd te zijn? Of is het normaal om 10 min, 30 min, 1 uur te laat te zijn?

5) Laat je deelnemers de formules in de juiste kolom zetten

Goeiedag, goeiemorgen, Dag mevrouw, Dag meneer, Hey, dag Sarah,

Hoe gaat het? Hoe is't? ça va? Alles goed?

Tot ziens, salut he, saluutjes, yow!, tot de volgende

Bedankt, dank u wel, Merci he

Graag gedaan, 't is niks

Amai!

Formeel: Met de leerkracht Bij de gemeente In het restaurant	Informeel: Met vrienden Met directe collega's

- 6) **Spelletjes met deleties.** => kan leuke activiteit zijn om af te wisselen of een sessie af te ronden, of als het thema naar boven komt.
- a. Laat je deelnemers raden wat enkele typische niet-volledig-uitgesproken zinnestjes betekenen
 - i. Kweeni / kweetni
 - ii. Tistijd
 - iii. Kzijn gaan shoppen in't stad
 - iv. Dasalles
 - v. Dasgoe
 - vi. Tisnieuwaa!
 - vii. Twastof
 - viii. Kvindaplezant
 - b. Het is beter om de formules mondeling te zeggen en te laten raden, dan ze te schrijven. (kan mensen in de war brengen)

Veel succes met de oefenkansen!

Aarzel niet om de verschillende kanalen en de website van Goesting in Taal te checken voor meer materiaal over spreektaal! 😊